

AGENTS URBANS

Persones o institucions les activitats dels quals repercuteixen en la configuració urbana (propietaris del sòl, promotors immobiliaris, propietaris industrials, organismes públics, etc.).

ÀREA METROPOLITANA= HITERLAND

En l'àrea metropolitana sempre hi ha una ciutat central (nucli principal) amb un tamany determinat i gran complexitat funcional, que anomenem metròpoli; i amb una forta influència sobre el territori que l'envolta, és a dir, amb una importància superior a la resta de ciutats del conjunt. Tenen legalment reconeguda àrea metropolitana —dita també regió, comarca i d'altres denominacions— les ciutats de Barcelona, Bilbao, Estocolm, Londres, Madrid, Milà, Moscou, París, València, Washington, i moltes altres. [veure també *conurbació i megalòpoli*]

ÀREA SUBURBANA

Espai situat fora de la ciutat (morfològicament delimitada), però que s'hi integra funcionalment. Comprèn, doncs, una aurèola de **nuclis satèl·lits** [veure *ciutat satèl·litz*] i les vies de comunicació, les aigües, els boscs i els camps (conreats o no) que els separen de la ciutat i entre ells. Per això hom ha proposat també el terme . Així s'explica que prolonguin funcions intraurbanes (residencial, de dormitori, industrial, de distribució comercial) i n'assumeixin d'altres d'específiques: hortícola, allotjament, annexos urbans (els principals), llocs d'esbarjo, etc. Una gran ciutat, juntament amb l'àrea suburbana (que pot incloure altres ciutats prou importants), és anomenada sovint àrea metropolitana.

ÀREA URBANA

Àrea d'una població amb construcció contínua i compacta.

BARRAQUISME

Terme utilitzat per designar les formes més miserables de l'hàbitat urbà, sobretot als països subdesenvolupats. Conjunts de vivendes autoconstruïdes amb materials residuals i a espais marginals de la ciutat, poc aptes per a la urbanització planificada normal. S'anomenen de diferent manera segons el lloc: *Favelas* al Brasil, *Villas Miseria* a Argentina, *Bidonvilles* a l'Àfrica...

CASC ANTIC (O HISTÒRIC O NUCLI ANTIC)

Zona antiga de les ciutats històriques que conserva trets característics de l'època preindustrial (trama de carrers, edificis d'alt valor artístic, etc).

CBD (CENTRAL BUSINESS DISTRICT)

També Districte o Centre de Negocis; Sector Central de Negocis; i Àrea Central Terciària. Expressió anglesa que designa el nucli central comercial, de serveis i de negocis d'una ciutat. És a dir, on es desenvolupen les principals activitats financeres i comercials de la ciutat. Solen estar localitzats en el centre de la ciutat (part vella) o en àrees de "nova centralitat". En aquestes zones la població resident ha anat desplaçant-se, i l'espai deixat ha estat ocupat per empreses.

CARTA DE LEIPZIG

Acord de la UE signat l'any 2007 sobre ciutats europees sostenibles, en la qual es traça una política de desenvolupament urbà que intenta involucra-hi cada nivell de govern (local, autonòmic, estatal i europeu.)

CLASSIFICACIÓ DEL SÒL

Categoria que, d'acord amb el pla, té cada part del territori municipal, en relació amb el procés urbanístic: sòl urbà, sòl urbanitzable, sòl no urbanitzable i sistemes generals.

CIUTAT DIFUSA

Zona urbana caracteritzada per la barreja d'usos i de funcions i per la tendència a ocupar un territori molt extens.

CIUTAT DORMITORI O ZONA SUBURBIAL

Conglomerat urbà amb funció bàsicament residencial, els habitants del qual no realitzen en ella pràcticament cap activitat econòmica, sinó que es desplacen per al seu treball i per a les

compres importants. Té un origen vinculat al desenvolupament industrial i, a vegades, sol presentar una sèrie de problemes o mancances de planificació.

CIUTAT INDUSTRIAL

Ciutat originada per la indústria, que hi és la funció predominant. Entre els factors determinants d'aquest tipus de ciutat hi ha la proximitat de les primeres matèries (actualment poc important si el transport pot ésser fet sense dificultat) i la facilitat de reclutar mà d'obra barata. Les ciutats industrials no han sorgit solament a causa de les necessitats creixents de les regions que les envolten, sinó que algunes vegades hi resulten sobreposades, i només poden desenvolupar-se mitjançant mà d'obra exterior. Els tipus principals de les ciutats industrials són els centres miners i les ciutats especialitzades en indústries de transformació.

COLÒNIA INDUSTRIAL

Conjunt d'instal·lacions industrials separat dels nuclis de població, amb cases per a obrers i encarregats, església, escola, economat i altres dependències.

CONURBACIÓ

Àrea edificada continua, densament poblada i edificada, formada per diversos municipis que a conseqüència del seu creixement urbanístic formen un continu urbà sense espais rurals entre ells. El factor de fusió sol ser un eix de tràfic, per exemple Màlaga i Marbella. Un altre exemple de conurbació el troben a la regió urbana holandesa de Randstad; és el format per les ciutats de Rotterdam, l'Haia, Amsterdam i Utrech.

DENSITAT DE POBLACIÓ

Nombre d'habitants que hi ha en un determinat territori per quilòmetre quadrat (h.Km²) suposant que la població es distribuís d'una manera igual sobre aquest territori

DESURBANITZACIÓ RESIDENCIAL

En els països industrialitzats viure al centre de la ciutat cada vegada és menys pràctic i poc sostenible. Aleshores, es dona un allunyament de les zones residencials del centre urbà i del lloc de treball; generant una major dependència del col·lectiu del vehicle com a medi de transport privat. Aquest fet dona peu a una ja que en el centre de les ciutats resta una població més envellida i pobra i amb una major presència de col·lectius immigrants.

DISTRICTE

Divisió territorial d'una població per a facilitar-ne l'administració, el govern, etc.

EIXAMPLE

Conjunt de cases i carrers nous amb què s'eixampla una població. Aquest procés físic de creixement urbà és sovint subjecte a un projecte d'urbanització. Respon a la concentració extraordinària de la població, la indústria i el trànsit a les ciutats durant la primera revolució industrial, que féu necessari llur expandiment fora dels antics recintes emmurallats.

Els carrers són rectilinis i s'encreuen formant un angle recte, que origina illes rectangulars o quadrades. Els edificis es disposen ordenadament. A l'eixample de Barcelona, les illes estan tallades a les cantonades, anomenades xamfrans, formant un octògon.

EMPREMTA ECOLÒGICA URBANA

Extensió de terra necessària per obtenir els productes d'abastament a una ciutat, per mantenir l'estil de vida dels seus habitants i per assimilar els residus.

ENTRAMAT URBÀ

Disposició del conjunt de carrers, places i avingudes d'una ciutat.

GUETITZACIÓ

Procés pel qual un grup de persones, que viu en un barri determinat, arriba a una situació de marginalitat.

HINTERLAND

El hinterland es un territori o àrea de influència. Específicament, según la doctrina del hinterland, este concepto se aplica a la región interna situada tras un puerto, donde se recogen

las exportaciones y a través de la cual se distribuyen las importaciones. La palabra hinterland proviene del idioma alemán, y significa literalmente "tierra posterior" (a una ciudad, un puerto, etc.). En un sentido más amplio al anterior el término se refiere a la esfera de influencia de un asentamiento. Es el área para el cual el asentamiento central es el nexo comercial. Como Hinterland se conocieron asimismo las zonas que rodeaban a las antiguas colonias europeas en África, que, aunque no pertenecían a la colonia, fueron influenciadas por ésta.

JERARQUIA URBANA

Organització de ciutats segons la seva àrea de influència i les seves dimensions demogràfiques, les seves funcions i serveis, dins del sistema de ciutats d'un territori

LOBBY

Grup organitzat per defensar interessos comuns i influir en les decisions dels poders públics

LOBBY DE CIUTATS

Grup de nuclis urbans que tenen uns interessos comuns i que s'organitzen per defensar-los: lobby de ciutats de l'AVE, lobby de ciutats ciclistes,...

MEGALÒPOLIS

Són aglomeracions urbanes encara més extenses que les conurbacions i estan formades per grans ciutats i les seves corresponents àrees metropolitanes. La megalòpoli més gran del món està situada a la costa est dels EEUU, que va des de Boston fins a Washington i que inclou Nova York, Filadèlfia i Baltimore

METRÒPOLI

Aglomeració urbana formada per la gran ciutat central i altres localitats més petites de la rodalia

MOBBING IMMOBILIARI

Pressió que s'exerceix sobre la persona o les persones que ocupen legalment un habitatge per tal de fer que l'abandonin.

PLANEJAMENT URBANÍSTIC

Projecte d'organització total d'una ciutat sobre la base de principis donats per les ciències socials i l'arquitectura, al qual s'han d'ajustar estrictament el creixement i les edificacions.

PERIFÈRIA

Extrems o marges de qualsevol entitat geogràfica, en contraposició al centre, i, més específicament, els d'una ciutat.

PLA URBANÍSTIC

Pla, total o parcial, d'una ciutat o d'un nucli o conjunt de nuclis urbans, en previsió i amb programació del seu creixement futur. Bé que el nom és recent, el contingut i les finalitats dels plans urbanístics responen a institucions antiquíssimes: cada cop que, no pas espontàniament, sinó per raons demogràfiques, polítiques o militars, era establerta o transformada una ciutat, una zona o un nucli urbans, hi era aplicat, si més no embrionàriament, un pla urbanístic. La gran extensió i complexitat de les ciutats i els nuclis urbans contemporanis fa que hom hagi de planificar a escala més àmplia, i així hom parla de plans metropolitanos, comarcals, etc.

PLANIFICACIÓ URBANA

Estructuració i organització del territori urbà a partir de l'estudi del sòl, de les seves funcions, del creixement de la població, dels municipis del voltant, etc També conjunt d'actuacions (legislar -redactar lleis- i vigilar-ne el seu compliment) que realitzen les administracions per tal de regular l'ús que es fa del sòl a la ciutat.

POLÍGON INDUSTRIAL

Lloc a les afores de la ciutat on es situa la indústria de forma planificada. Solen estar al costat de vies de transport importants, ja que la seva accessibilitat és important.

POLÍGON RESIDENCIAL

Unitat mínima de gestió i execució d'un projecte d'urbanització a través del qual el planejament es materialitza mitjançant un sistema d'actuació.

POLÍGON DE SERVEIS

Unitat urbanística constituïda per una superfície de terreny, delimitada amb finalitats d'ordenació urbana, on es planifica l'ubicació d'activitats comercials o de serveis. Solen estar al costat de vies de transpost importants, ja que la seva accessibilitat és important, i solen disposar també d'amples zones d'aparcament.

PROMOTOR IMMOBILIARI

Agent urbà que promou la construcció i la venda d'habitatges o naus industrials. Fan d'intermediaris entre els propietaris del sòl i els comprador-usuaris finals.

QUART MÓN

També conegut com a *bosses de probressa*, és refereix a la concentració de la població exclosa socialment dins el primer món, és a dir aquella que no compta amb els recursos mínims per sobreviure. Cal remarcar que, si als països rics existeix el denominat Quart Món, als països pobres l'existència de desigualtats més profundes fan que sovint als costat de les grans ciutats creixin les denominades *segones ciutats*, on viuen milers o milions de persones enmig de greus mancances relacionades amb l'habitatge, l'alimentació i el treball.

QUALIFICACIÓ DEL SÒL

Acció d'assignar l'ús urbanístic concret de cada porció sòl: residencial, industrial, agrícola, de serveis,...

RAVAL

Barri construït als afores de les muralles de les ciutats medievals (amb el pas del temps les muralles es van enderrocar).

REGIONS URBANES

Àrees en què les xarxes urbanes presenten una grans densitat i les ciutats i els diferents espais urbanitzats formen un continu a penes separat per zones agràries o forestals. Les característiques bàsiques d'aquestes regions són l'especialització dels nuclis que la formen (en usos residencials, industrials, comercials o de serveis), i la dependència entre ells, la qual augmenta amb el grau de desenvolupament. Hi ha tres tipus de regions urbanes: l'àrea metropolitana, la conurbació i la megalòpoli.

RENDA DIFERENCIAL

Valor afegit que el preu del sòl d'un habitatge pot arribar a obtenir gràcies a la situació i a les millores de l'entorn.

RURURBANITZACIÓ o CONTINU RURUBÀ

Procés consistent en la penetració en una àrea rural (pròxima a una gran ciutat) de la mentalitat, part de les activitats econòmiques i costums, etc. del medi urbà. En una àrea rural d'aquestes característiques té lloc un creixement de la població i un substancial creixement de l'espai edificat com a resultat de la instal·lació d'emigrants, que en la seva majoria provenen de la ciutat propera, a la qual es desplacen diàriament per treballar.

SEGREGACIÓ ESPACIAL

Separació, exclusió i allunyament d'un grup social respecte de la resta de la població, a partir de plantejaments econòmics, socials, racials, religiosos, etc. A la ciutat es manifesta amb la separació de barris i la formació de guetos.

SEGONA RESIDÈNCIA

Vivenda unifamiliar utilitzada una part de l'any; la seva utilització és estacional, periòdica o esporàdica i no constitueix residència habitual.

SECTOR TERCIARI SUPERIOR (o QUATERNARI)

Sector econòmic que inclou companyies de serveis molt especialitzats i dedicats sobretot a les necessitats de les empreses més que no pas a les de les persones

SECTOR TERCIARI BANAL

Incorpora treballs que requereixen poca preparació i que estan mal remunerats.

SÒL NO URBANITZABLE

És aquell sòl, avui per avui, no urbà ni urbanitzable pel fet d'estar sotmès a algun règim especial de protecció (pel valor paisatgístic, històric o cultural, per raons científiques, arqueològiques o ambientals, per possibles riscos naturals associats, etc).

SÒL URBÀ

És el sòl ja transformat que compta, com a mínim, amb accés del trànsit rodat, subministraments d'aigua (evacuació inclosa) i d'energia elèctrica, i que està consolidat per l'edificació; és a dir, és aquella àrea de caire urbà ja disponible i proveït d'aigua, llum, clavegueram, amb accés al trànsit rodat, edificis, etc.

SÒL URBANITZABLE

És aquell sòl que, segons la llei, no és considerat com a sòl urbà ni de sòl no urbanitzable. És aquell sòl que podrà ser objecte de transformacions oportunes –segons normativa vigent- per tal de poder ser urbanitzat. Per poder-ho ser no ha d'estar sotmès a cap tipus de règim especial de protecció.

SUBURBI

Part d'una ciutat, habitualment perifèrica, considerada de qualitat inferior al nucli vital. Històricament, suburbi era sinònim de raval; modernament, però, més fixat raval en el sentit de barri antic intramurs o immediat a les muralles i diferenciat de la ciutat originària, el sentit de suburbi s'ha fixat quant al temps (raval contemporani, sovint posterior a l'enderrocament de les muralles), però s'ha diversificat en l'espai. Els suburbis corresponen a antics nuclis degradats, annexats al municipi central o no, o bé a espais marginals urbanitzats anàrquicament o amb uns serveis gairebé inexistent.

TEIXIT URBÀ

Conjunt d'espais construïts i no construïts que formen la superfície urbana.

TERME MUNICIPAL

A Espanya, és el territori al que s'estén l'acció administrativa d'un ajuntament; el lloc on està assentat el municipi.

TRAMA URBANA

Morfologia d'una ciutat. Conjunt dels seus components estructurals, carrers, avingudes i places que la formen i la connexió entre ells.

TAXA D'URBANITZACIÓ

Relació entre el nombre d'habitants que viuen en ciutats respecte del total de la població d'un territori.

URBANITZACIÓ

És el fenomen pel qual les ciutats creixen d'una manera accelerada en nombre, població i superfície, i els modes de vida característics de les ciutats es fan extensius a grans àrees.

UNITAT DE VEINATGE

Grup d'habitatges que té incorporats els serveis col·lectius necessaris per al desenvolupament de la vida de la comunitat: escoles bressol, escola primària, centre social, dispensaris, camps d'esport, banys i diversos establiments d'alimentació. La idea, creada per Clarence A. Perry per al pla regional de Nova York (1924), es desenvolupà juntament amb la de ciutat funcional (integrada per les quatre funcions: residència, lleure, treball i circulació), on la funció residencial no és considerada tant com la suma d'habitatges unifamiliars, cadascun amb la seva parcel·la,

ans com el conjunt d'habitatges amb els seus espais interiors públics, on la propietat és considerada "horitzontal".

URBANISME

Ciència que estudia les ciutats, la seva planificació i la seva ordenació.

URBANITZACIÓ

Procés de concentració de la població en àrees urbanes, generant un nucli urbà major (ciutats amb models de vida semblants als anteriors) com a conseqüència de l'augment de la població i de la superfície que ara ocupa.

VALOR DE CANVI

Preu d'un bé al mercat

VALOR D'ÚS

Aptitud que té un bé pr satisfer unes necessitats o accomplir una utilitat

XARXA URBANA

És el conjunt de ciutats d'un territori que mantenen entre elles relacions intenses que es manifesten a través dels moviments de població, de mercaderies o d'informació. La xarxa de transports i comunicacions és el suport físic d'aquestes relacions ciutat territori.

XARXA RADIAL

Xarxa de transports, les vies principals de la qual tendeixen a confluïr en un centre. És el cas de la xarxa de transport terrestre i aèria d'Espanya, amb centre a Madrid.

ZONA SUBURBIAL O CIUTAT DORMITORI

Té un origen vinculat al desenvolupament industrial i, a vegades, sol presentar una sèrie de problemes o mancances de planificació. Ciutat en la qual predomina la funció residencial, mancada de llocs de treball i en què la població es desplaça a una altra ciutat per treballar.